

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат щодо їх видів, місць та носіїв, за постійного контролю їх рівня і стимулювання оптимізації їх обсягу. Управління витратами є важливою функцією економічного механізму будь-якого підприємства. Система управління витратами має функціональний та організаційний аспекти. Вона включає такі організаційні підсистеми: пошук і виявлення чинників економії ресурсів; нормування витрат ресурсів; планування витрат за їх видами; облік та аналіз витрат; стимулювання економії ресурсів і зниження витрат. Такими підсистемами керують відповідні структурні одиниці підприємства залежно від його розміру (відділи, бюро, окремі виконавці).

Виявлення та використання чинників економії ресурсів, зниження витрат є обов'язком кожного працівника підприємства, передусім спеціалістів і керівників усіх рівнів. Згідно до певних організаційно-технічних рішень та умов розробляються норми витрат усіх видів ресурсів: сировини, основних і допоміжних матеріалів, енергії, трудових ресурсів тощо. Встановлені норми витрат – це граничні витрати окремих видів ресурсів за даних організаційно-технічних умов виробництва. Вони є важливим чинником забезпечення режиму економії і відповідно конкурентоспроможності підприємства.

У процесі планування встановлюються граничні загальні витрати в підрозділах, в цілому по підприємству (кошториси) та на одиницю продукції. Фактичний рівень витрат обчислюється за даними поточного обліку. Порівняння фактичних витрат з плановими (нормативними) дає змогу в процесі аналізу оцінювати роботу підрозділів з використання ресурсів, з'ясовувати причини відхилень фактичних витрат, від планових і відповідно стимулювати працівників підприємства до їх зниження.

Управління витратами на підприємстві передбачає їх диференціацію за місцями та центрами відповідальності. Місцем витрат є місце їх формування (робоче місце або їх група, дільниця, цех). Під центром відповідальності розуміють організаційну єдність місць витрат з центром, відповідальним за їх рівень. На практиці вважають, що центр відповідальності збігається з місцем витрат, проте це не обов'язково. Формування місць витрат і центрів відповідальності здійснюється за функціональною та територіальною ознаками.

У першому випадку витрати локалізуються в певній функціональній сфері діяльності (маркетинг, дослідження та підготовка виробництва, матеріально-технічне забезпечення, виробництво, технічне обслуговування виробництва, управління). Територіальні місця витрат і центри відповідальності включають організаційні підрозділи підприємства, які просторово відокремлені. За центрами відповідальності складають кошториси (планові витрати), обчислюють фактичні витрати, а для виробничих підрозділів визначають собівартість одиниці продукції (послуг). Це уможливило ефективний контроль за витрачанням ресурсів. При цьому важливе значення має поділ витрат стосовно кожного центру відповідальності на прямі та непрямі, змінні та постійні. Перший поділ має істотне значення для визначення собівартості окремих виробів (калькулювання). Прямі витрати безпосередньо відносять на продукцію центрів відповідальності (місць витрат), а непрямі – формуються в цих центрах, а потім розподіляються між окремими видами продукції.

Поділ витрат на змінні та постійні стосовно центрів відповідальності (місць витрат) важливий для складання «гнучких» кошторисів та оцінки діяльності. Таке розмежування витрат дає змогу оперативно обчислювати кошториси для різних варіантів обсягу виробництва, а також перераховувати планові витрати на фактичний обсяг продукції під час аналізу та оцінки роботи підрозділів.

Ринкові методи господарювання внесли принципові зміни у систему керування підприємства і, як наслідок, виникла необхідність відмови від багатьох традиційних підходів до організації економічного аналізу витрат діяльності, доповнення їх новими, у більшій мірі апробованими у країнах з ринковою економікою.

На сьогодні проблема пошуку шляхів оптимізації витрат підприємства набуває особливої актуальності. Проте основним шляхом зниження витрат все ж є складання суворого плану заходів, які спрямовані на управління витратами. Важливо достеменно відстежувати витрачання коштів з метою контролю витрат підприємства.

Зазначимо, що на сьогодні існує низка невирішених проблем, які гальмують процес керування витратами підприємства і знижують ефективність діяльності у цілому. Серед них розбіжність економічної та бухгалтерської термінології, відмінний склад витрат основної діяльності, відсутність єдиної методологічної та методичної бази механізму оцінки результатів основної діяльності.